

Mikola Tibor: A finnugor nyelv kutatásának időszerű problémái

1999. november 22.

<https://mediateka.ek.szte.hu/items/show/27664>

Hangfájl: 267.mp3

Átirat

[00:00:01](#)

Erdélyi Ágnes: Nagyon sok magyar szakost tanított és indított, és nem csak magyar szakosként vallom, és indított el kutatói pályáján, mint Sipőcz Katit is, aki vállalkozott erre a beszélgetésre, akit azért is köszöntök szeretettel, mert itt volt Móra kollégista.

[00:00:22](#)

Sipőcz Katalin: Nálam van egy kis puska, mert azért készültem is, hogyha elakadnék, akkor belenézek. Tehát Ági megtette a bemutatást, úgyhogy én most csak annyit mondanék, hogy számomra is nagy öröm és megtiszteltetés, hogy éppen én beszélgethetek most a Mikola tanár úrral.

[00:00:41](#)

És úgy látom, hogy itt vannak finnugor szakos hallgatók, vannak magyar szakos hallgatók is, akiknek a tanár úr személyes ismerőse kell, hogy legyen. Ugye a magyar szakos hallgatók a másodéves uraliszika előadáson találkoztak vele, és a vizsgán négy szemközt is, a finnugor szakos hallgatók pedig tulajdonképpen napi vagy heti munkakapcsolatban vannak a tanár úrral. Az egyetem többi hallgatója pedig, mint a finnugor tanszék vezetőjét ismerheti Mikola tanár urat.

[00:01:13](#)

Hát előljáróban röviden tényleg csak annyit mondanék, és természetesen ezen kívül a Mikola tanár úr a finnugor nyelvtudománynak nem csak hazai körökben, hanem nemzetközileg is az egyik legelismertebb szaktekintélye. Tehát a pályája állomásait nem hiszem, hogy nekem kellene most ismertetni, úgyhogy inkább térjünk a lényegre.

[00:01:36](#)

Most egy nagyon általános kérdéssel kezdeném, nyilván talán túl általános is, de kikerülhetetlen, azt hiszem, mert én gondolom, hogy mindenkit érdekel az, hogy miért lett a tanár úr éppen finnugrász és hogy lett a tanár úr finnugrász. Én azt hiszem, hogy ha megkérdezzük egy iskolást vagy általános iskolást vagy egy középiskolást, a lehető legritkább

esetben fogja azt mondani, hogy ő, ha nagy lesz finnugrász szeretne lenni, tehát általában később szokott kialakulni. Tanár úrnál ez mikor dőlt el?

[00:02:08](#)

Mikola Tibor: Köszönöm szépen a kérdést és a hízeltő bemutatással az biztos, hogy nem vagyok méltó arra, hogy ilyen kedves hangon mutassanak be. További mentegetőzés helyett akkor rátérnék arra, amit Sipőcz tanárnő kérdezett. Szóval valóban jól gondolja, én gyerekkoromban nem ábrándoztam arról, hogy valamikor, ha minden jól megy, akkor finnugor nyelvész lehetek.

[00:02:38](#)

Elnézést kérek, kicsit a hangom fáradt. A hétfő az egyik legnehezebb napom, úgy fél hatig előadásom is volt, meg délelőtt is dolgoztam, úgyhogy kicsit nehéz már ilyenkor beszélni. Nagyon röviden az iskoláimról és hogy alakult ki a pályaválasztásom, szólnék néhány szót, talán azért is, mert nem, mert – csak sikerül elállítanom –, mert nem hiszem, hogy szabványos ez az út, ahogy indultam a pályámon. Hát ott kezdeném, hogy én két évig Pesten jártam iskolába, de utána a falura kerültünk a háború elől.

[00:03:19](#)

És én hat évet végeztem el egy kistalusi osztatlan általános iskolában, ami annyit jelentett, hogy négy osztály tanult együtt az egyik teremben, egytől négy osztályig, a másik terembe öt, hat, hét, nyolcadik osztály, és egy tanár volt, az mindig csak egy osztállyal tudott foglalkozni. Úgyhogy paradicsomi élete volt a tanulóknak, mert vagy az udvarra küldtek minket, hogyha már nagyon zajongtunk és türelmetlenek voltunk, vagy valami látszat feladattal kellett vésződni azt, hogy minden negyedik órában ránk került a sor, úgyhogy igazán jó körülmények között kezdtem el az iskolai tanulmányaimat.

[00:04:01](#)

Utána kicsit komolyabbra fordult a dolog, mert Miskolcra kerültem középiskolába. Az egy elég rangos, jó középiskola volt. Az tette kicsit nehezzé talán a munkát, hogy messziről jártam be, nagyon ilyen apás-anyás gyerek voltam, nem szívesen szakadtam volna el otthonról, úgyhogy én minden nap öt óra körül keltem, hogy el tudjak menni az állomásra, aztán vonattal Miskolcra, akkor a tanítás után visszaindulni és úgy hat óra körül értem haza.

[00:04:34](#)

Én nem azt mondom, hogy különösebb kedvem volt tanulni a feladatokat, de ha akartam volna, akkor se lett volna különösebb időm arra, hogy tanuljak. Úgy ahogy azért megéltem a középiskolában és ugye a vége felé hát el kell kezdenem azon is gondolkozni, hogy mi leszek, vagy mit szeretnék csinálni az érettségi után, ha túljutok az érettségim. És én ezt viszont valóban majdhogynem gyerekkori álmom volt, hogy én latin-történelem szakos tanár leszek.

Én imádtam a latint meg a történelmet, a legjobb latinos voltam. A másik legjobb latinos a mellettem ülő osztálytársam volt, mert a feladatokat általában a dicsekvéssel kezdem a beszélgetést.

[00:05:20](#)

Azt nem tudom, hogy előbb a saját feladat, mert minden sor más feladatot kapott, és hát én mind a két feladatot megcsináltam és így két kiváló latinos ült egy helyen, egy padban. Na, most a problémák akkor kezdődtek, amikor kellett jelentkezni egyetemre. És én döbbenet láttam a kiosztott tájékoztatóból, hogy ilyen, hogy latin-történelem nincs. Ez a '40-es évek végén, '50-es évek elején volt. Sok szakot szüneteltettek az egyetemeken.

[00:05:51](#)

Tehát nincs ilyen, hogy latin és történelem. És én időnként sajnos abba a hibába estem, hogy apró dolgokon sokáig rágódtam, nagyobb dolgokat viszont olykor felelőtlenül, nagyon gyorsan eldöntöttem. Hát most valamit be kell írni, mi is legyen az, mi is legyen az. És azt hiszem, olyan tíz perces gondolkodás után meghoztam a sorsdöntő állásfoglalásomat, és beírtam, hogy én magyar-német szak. Akkor már ne legyen egyik se, a kettő együtt nem lehet, akkor így jelentkeztem magyar-német szakra.

[00:06:29](#)

Utólag döbbentem rá, hogy ez egy nagyon kockázatos vállalkozás volt. A magyar tekintetében azért, mert igazán nem szerettem a magyart, hogy bevalljam. Német pedig azért volt veszedelmes, mert én nem tanultam németül, csak néhány hónapig tanultam. Igaz, aki tanított, az nagyon nagy ember volt, a '30-as évek Magyarországnak az egyik legnagyobb vállalatának volt a vezérigazgatója, talán idősebbek hallottak arról, hogy volt egy Rimamurányi Vasmű. Hát aztán deportálták vagy internálták abba a faluba, ahol én laktam és valahogy megismert és ő adott nekem néhány német órát és akkor én elmentem a felvételire.

[00:07:17](#)

Emlékszem rá, mert néhány nappal előtte volt a szerencsétlen világbajnoki döntő Berlinben 1954-ben és én nem tudom miért, de a felvételi beszélgetés az akörül zajlott. Miért vesztettünk? Kinek kellett volna játszani, hogy helyes volt-e, hogy balszélsőnek ezt tették és én azt hiszem, hogy elég jó ismeretekről tettem ott tanúbizonyságot ebben a tekintetben. Meg hát az '50-es években igazság kedvéért azt is nézték, hogy ki honnan jön, már honnan szalajtották szegényt, hát akkor segítsünk rajta és fölvettek.

[00:07:57](#)

Amikor aztán kezdődött a tanítás, akkor egy kicsit féltem, hogy mi lesz a némettel, hát én ugye németet nem nagyon tanultam. Aztán megnyugodtam, mert kiderült, hogy valami tizenegy-tizenketten voltunk, egy volt, aki tudott németül. A csoport nagyobbik része, hogy is

nevezték azokat, a szakmunkásokat gyorstalpaló iskolázással felkészítették arra, hogy legyenek bölcsészek, és akkor egy jó szellemű haladó értelmiséget alkossanak, úgyhogy tizenkettő közül egy volt, aki németül úgy, ahogy tudott. Hát nem olyan feltűnő akkor az, hogy én sem vagyok jó németből, ezzel sokat mondtam.

[00:08:42](#)

Na, most én a németet, aztán mégiscsak elsajátítottam, furcsa módon akkor, amikor elkezdtem arabul tanulni Czeglédy tanár úrnál. Én nem tudom miért akartam orientalista lenni, voltunk vagy hárman, akik arabot tanultunk és nem volt magyarul írt arab tankönyv, hanem adtak egy tankönyvet, ami németül volt az egész. Na, most ahhoz, hogy én az arab órákra tudjak készülni, ehhez nekem meg kellett tanulnom a német könyvet és a német feladatokat.

[00:09:13](#)

Úgyhogy elég gyorsan, így a németbe azért belerázódtam. És hogy a finnugor is valahogy szóba kerüljön. Őszintén mondom, ha volt olyan tárgy, amelyik nekem abszolút ellenszenves tárgy volt, ez a finnugor óra volt. Szegény Kispál Magda tanárnőnek óriási adottsága volt ahhoz, hogy hogyan lehet az embereket elriasztani attól a területtől. Rettegéti híre volt a finnugor tanszéknek a pesti egyetemen, én sem szerettem és olyan nullás dolgozatokat írtam, azt hiszem, hogy egyetlen egy kérdésre se válaszoltam, úgyhogy abból nemigen lehetett más, mint nulla.

[00:09:59](#)

És akkor történt valami, ami teljesen független minden előzetes tervezéstől meg szándéktól. '56-ban kitört a forradalom. Én is ott vonultam mindenféle, nem akarom magam ellenállónak feltüntetni, csak sodródtam ottan az emberekkel. 23-ától kezdve. És aztán lakott egy rokonom Pest egyik külvárosában, én megnéztem őket, hogy mi van velük, aztán ott maradtam.

[00:10:32](#)

Szegény apám, mint tudott, jött Pestre, hogy mi lett a gyerekekkel, semmi hírt nem adott magáról napok óta. Nagyobb legyen a rémülete elment az albérletbe, ahol laktam. Mondta a néni, hogy hát napok óta fogalma sincs, hogy hova lettem. Hát szegény már úgy biztosra vette, hogy valahol elestem az '56-os események közepette, aztán eszébe jutott, hogy talán elmentem a rokonokhoz, és akkor ott a rokonoknál megtalált, és akkor hazavitt. És akkor tulajdonképpen itt kezdődik az, hogy én a finnugorral kezdtem foglalatoskodni.

[00:11:06](#)

Mert nem tudom miért, de magammal vittem a táskámat, amikor mentem a rokonokat meglátogatni és akkor így teherautó stoppal hazamentünk Észak-Magyarországra. És hát aztán jött az orosz bevonulás, jöttek a harcok, jött a hosszú szünet, pár hónapig szünet volt. És én rettenetesen unatkoztam már odahaza, és hogy valamit mégis csináljak, úgy belenéztem a

táskába, hogy mi maradt benne. És mi maradt benne? Papp István finn nyelvkönyve maradt benne. És tulajdonképpen ez döntötte el a pályaválasztást.

[00:11:44](#)

Lehet, hogyha másként maradt benne, akkor egészen másképpen alakul a további életem. Először visszatettem, hogy nem, hát azért azt mégse kellene, de aztán csak ráfanyalodtam a dologra. És hát ott a három hónap alatt én azt hiszem, hogy elejétől végig a nyelvtant megtanultam, elég sok szót is megtanultam, és amikor folytatódott a tanítás a finnugor tanszéken, ott elájultam, hogy épp ez a legszerencsétlenebb [...] aránylag jó dolgozatokat ír.

[00:12:19](#)

És akkor már tényleg megszerettem, ahogy egy kicsit közelebbről megismerkedtem a finn nyelvvel. Abbahagytam az orientalisztikát, a német tanszéken mondták, hogy nem akarnék-e esetleg német nyelvészettel foglalkozni. Mondtam, hogy nem, hanem inkább finnugorral. A végzés után állás se a finnugoron, sehol nem volt, '58-ban végeztem, akkor ilyen leépítések voltak inkább. Két évig tanítottam egy kis gimnáziumban a Dunántúlon, Bicskén. Nagyon kis gimnázium volt, hét osztály volt összesen. Tehát volt egy olyan évfolyam, amikor csak egy osztály volt.

[00:13:02](#)

Én nem tudom, lehet, hogy bennem van a hiba. Én a mai napig nem emlékszem úgy, hogy két évig tanítottam középiskolában, hogy ez most az életem mélypontja volt, hogy az szörnyű volt, hogy ez volt, az volt. Én mai napig jó szívvel emlékszem vissza mind a kollégákra, mind a tanítványokra. Igaz, hogy egy kicsit hamar a mélyvízbe dobattam ottan, mert magyart és németet tanítottam, németet mindenütt, minden osztályban, de magyar óráim is voltak. És összesen négy magyar tanár volt a kis gimnáziumban. Mit ad isten? A négy magyar tanár közül három megbetegedett a tavaszra. Jön az érettségiztetés, az utolsó órákra felkészítés és én vagyok az egy szem magyar szakos tanár az egész iskolában.

[00:13:53](#)

És akkor nekem kellett érettségire felkészítenem a gyerekeket. Aztán írásbeli javítás, aztán érettségiztetés, úgyhogy én semmi zúrt nem csináltam, de az egy emlékezetes érettségi lett, valahogy az érettségizők egyharmada megbukott. Olyan se azelőtt, se azóta, azt hiszem, hogy [...], de nem én bántottam őket. Tényleg, külön megdicsért az érettségi elnök, igaz, nem valami tartalmi dologért. Megróta a fiatal tanár kollégáimat, hogy hát ezek a negyedikes érettségiző lányok, hát ezek már meglelt hölgyek, hát hogy van az, hogy itt tegeződnek a fiatal tanár urak a negyedéves lányokkal. Bezzeg a magyar tanár ugye az udvariasan magázta őket, úgyhogy nagyon megdicsérték.

[00:14:47](#)

Még két évig tanítottam ebben a gimnáziumban, aztán a pesti egyetemről a volt professzorom a finnugor tanszékről, hát szerette volna, ha visszakerülök Pestre. És akkoriban volt egy olyan előírás, hogy az egyetem elvégzése után három évig valahol dolgozni vagy tanítani kell. Utána lehet jelentkezni aspiráns felvételi vizsgára. Most ő elintézte, akadémikus volt és a szakmában akkor ő számított a legtöbbet, hogy engem két év után bocsássonak aspiráns felvételi vizsgára, vagy aspiráns vizsgára, három év(?) volt az aspirantóra, és akkor utána lehetett. Ez kicsit hasonlított a doktori képzéshez, ami most is folyik ez a PhD képzés.

[00:15:34](#)

Na, most én ezen a felvételi vizsgán két év után én megfeleltam és a professzorom biztosan örült volna, hogyha én tényleg elmegyek aspiránsnak. De ott egy váratlan fordulatot vett a dolog. Tudniillik az egyik finnugor kérdező Hajdú Péter volt, akit akkor előző évben neveztek ki a szegedi egyetemre professzornak. És azt mondta nekem, hogy felvételt nyert, megfelelt a vizsgán, és tudom, hogy ez lenne magának a jobb megoldás és a gyorsabb előmenetel. Én azért mégis megkérdezem, és felajánlom, nem akarna-e eljönni Szegedre, a finnugor tanszékre, én most egyedül vagyok, van egy állás. Én megígérem, hogy hogy segíteni fogok a továbbiakban, hogy ezt az elmaradást itt most be tudja hozni, mert a három év felkészülés a kandidatúrára, az elég nagy előnyt jelentett volna.

[00:16:38](#)

Mindenki azt mondta, hogy hát nem vagyok egészen normális, hogy én visszaadtam az aspiráns lehetőséget, nem kértem belőle és eljöttem Szegedre. És itt nem bántam meg, hogy eljöttem, Hajdú Péter tényleg mindenben segített. És még annyit mondanék, és akkor azt hiszem, hogy jutottam erre a pályára, arra egy kicsit körülményesebben válaszoltam. Itt kicsit megismétlődött az, ami a középiskolában történt velem. Ugye ott elmondtam, hogy egyedül maradtam magyar szakos és mindjárt az elején ott nekem mindent csinálnom kellett. Itt most ez szinte ugyanúgy kísértetiesen megismétlődött, még egy évig sem voltam itt, amikor Hajdú Péter, akivel ketten voltunk a tanszéken, súlyosan megbetegedett, évekig nem tudott dolgozni, és hát a betegségének a nyomát élete végéig viselte.

[00:17:35](#)

Tehát nekem kellett a finnugor tanszék összes óráját tartani, összes munkáját végezni. Egy olyan nem egészen egy éves múlttal a hátam mögött. Rettenetesen nehéz volt, de azért előnye is van annak, hogyha az ember így hirtelen belekerül a mélyvízbe. Úgyhogy tulajdonképpen így kerültem Szegedre és így kerültem erre a pályára.

[00:18:03](#)

Sipőcz Katalin: Melyik év volt, amikor a tanár úr Szegedre került?

[00:18:13](#)

Mikola Tibor: Én Szegedre 1959 augusztusában kerültem, úgyhogy jubilálok, mert ezek szerint negyvenedik éve vagyok éppen a szegedi egyetemen. Alkalmam lett volna elmenni más helyre, de valahogy soha nem akartam Pestre menni, annak ellenére, hogy Pesten születtem és élnek ott rokonaim. Volt konkrét ajánlat is a nyelvtani intézetből máshonnan, de én azt gondolom, hogy itt maradok és [...]

[00:18:48](#)

Sipőcz Katalin: Én azt gondolom, hogy ez sokszoros szerencsés véletlen, hogy így alakult. Nyilván ugyanolyan kiváló orientalista és germanista lett volna tanár úr, mint amilyen finnugrista lett, de azt hiszem, hogy nekünk, a finnugor nyelvtudomány művelőinek ez szerencse, hogy finnugrista lett és nekünk, szegedi egyetemistáknak pedig az is szerencse, hogy ilyen véletlen folytán Szegedre került.

[00:19:08](#)

És hát azt hiszem, hogy tanár úr, amit elmondott, az egyrészt magyarázza azt is, amit a következőknek akartam kérdezni, hogy honnan ered ez a híres sokoldalúsága a tanár úrnak? Tehát a finnugraszaton belül se lehetne meghatározni, hogy hát igen, most már lehet azt mondani, hogy tanár úr főképpen szamojedológus, de hogyha a tanulmányait és a munkásságát végig nézzük, akkor egyértelműen láthatja mindenki, hogy szinte minden rokonnyelvvvel foglalkozott. Van olyan rokonnyelv, amelyet tanár úr soha nem vizsgált, és amellyel soha nem foglalkozott?

[00:19:46](#)

Mikola Tibor: Nem biztos, hogy én a jó útját választottam a szakmai pályafutásnak, mert, ahogy én a kollégáimat ismerem, hát vannak olyanok, akik egy területre koncentrálnak és azon belül érnek el szép eredményeket és azon a területen mindent tudnak. Aztán vannak csapodárabb természetek, mint amilyen én vagyok. Biztos, hogy ebből hátrányaim is vannak, ha úgy éreztem okkal, ok nélkül, hogy én ezen a területen most már úgy eligazodom, és a főbb kérdésekkel tisztában vagyok, akkor valahogy mindig érdekeltek, hogy na, hát akkor milyen lehet a másik nyelv? Vagy milyen lehet a harmadik nyelv?

[00:20:28](#)

De végül is komolyabban hát nyilván kellett a finnel és az észttel foglalkoznom. Ezt mind a kettőt nagyon szeretem és szerettem is. Amikor Szegedre kerültem, az félig meddig adott volt, mert Hajdú Péter a szamojéd nyelvészetnek volt kiváló képviselője. Tehát az adott volt, hogy én akkor itt szamojéddal fogok az ő irányítása alatt foglalkozni. Egyébként az észtre visszatérve még azt megemlíteném, hogy nekem nagyon kedves emlékem, Lavotta Ödön volt az észttanár, aki aztán Finnországban volt lektor és onnan került Svédországba, egyetlen egy tanítványa voltam észttanórákon és mai napig szívesen emlékszem ezekre az órákra.

[00:21:18](#)

Ezen kívül én még Pesten tanultam némileg osztjakot meg vogult. Tehát a két legközelebbi nyelv az obi-ugor, ehhez jött a szamojéd, a többivel már egy kicsit hadilábon állok. Lappal foglalkoztam egy időben, nem a beszélt nyelv szintjén, hanem inkább a lappnak a nyelvtörténete, a leíró nyelvtanának a megértése és ehhez már, azt hiszem, csak egyet tudok hozzátenni. Nem tanultam soha zürjént, nem tanultam cseremiszt soha, bár beiratkoztam, fölvettem Pesten, az egyetemen egy cseremisz nyelvórát. Egy szót nem tanultam meg. Most néha zokon veszem, amikor az az érzésem, hogy itt a más nyelvórákon nem sok ragad a hallgatókra és akkor most jut eszembe, hogy én a cseremisz órákon semmit nem, az ég egy világon nem tanultam meg.

[00:22:21](#)

A tanárnő valahogy mindig másról beszélt. A kari pletykákat mondta el vagy az élettörténetét mondta el vagy a nagy tanítómesterének, Beke professzornak az életéről anekdotázott, de cseremiszt, semmit nem tanultunk. Úgyhogy nekem azt hiszem, hogy van az indexben egy jeles cseremisz, de e mögött az égegyvilágon semmi nincsen. És még véletlenül se foglalkoztam zürjénnel és votjakkal. Tehát elég nagyok a hiányosságok. Most a mordvin az egy kicsit külön eset, mert megkeresett engem egyszer, már elég régen volt, egy főiskolát végzett, de nálunk is tanuló hallgató, bizonyos Dugántsy Mária, hogy ő mordvinból szeretne tanulni.

[00:23:14](#)

Hát mondom, sajnálom, én ezen nem tudok segíteni, mert én nem tanultam soha mordvint. Azt hittem, hogy ezzel leráztam, de nem hagyta magát. De, ő szeretne mordvinul tanulni. Mondom, de én nem tudok mordvinul. Hát nem lehetne-e mégis valahogy. Hát most mondom, hogy fog az kinézni, hogy én egy leckével leszek előbb, mint maga. De aztán szívós kislány volt és addig-addig járt a nyakamra, hogy aztán mégiscsak elkezdtem a mordvint és akkor már a mordvin is megtetszett, az egyik legkülönösebb, legérdekesebb nyelv. Ezt a mai napig is vallom.

[00:23:57](#)

És ha már a Dugántsy Máriával végigvettük a mordvin nyelvtant, akkor utána már hirdettem mordvin órákat. És nagy szerencsém volt, hogy Mészáros tanárnő, akkor még nem tanárnő volt, fölvette, mert olyan kiváló előmenetelt mutatott és olyan szeretetet és érdeklődést a mordvin iránt, hogy ő aztán átvette tőlem nem sokkal később ennek az oktatását, és én azt hiszem egyetlen egyszer ugrottam be őt kisegíteni, amikor valamikor szabadságon volt. Tehát több rokonnyelvvél foglalkoztam, de távolról sem [...]

[00:24:38](#)

Sipőcz Katalin: A cseremis, a zürjén és a votják kapcsán meg kell említeni, hogy ilyen tárgyú tanulmányai azért vannak a Tanár úrnak. Tehát tanulmányokat, ha nem is tanította ezeket a nyelveket, azért foglalkozik ezekkel a nyelvekkel is.

[00:24:53](#)

Mikola Tibor: Hát olyan értelemben, hogy azt azért nagyjából tudom, melyiknek milyen a hangrendszere, meg az esetrendszere, tehát a hangtanban és az alaktanban úgy, ahogy járatos vagyok, de soha ezeket a nyelveket nem tanultam rendszeresen és nem is tanítottam. Volt, amikor Rédei Károly tanított nálunk zürjént meghívott előadóként, amikor még Pesten volt, de egyébként ez hiányzott nálunk [...]

[00:25:20](#)

Sipőcz Katalin: Tanár úr és a nyelvek, azt hiszem, hogy ez egy külön pletyka téma szokott lenni a hallgatók körében, vagy legalábbis, amikor én még hallgató voltam, akkor találgattunk, hogy hány nyelvet beszél a tanár úr, hány nyelvet olvas és ismer. Elmondaná tanár úr, hogy milyen nyelveken beszél? Vagy legalább olvas.

[00:25:41](#)

Mikola Tibor: Most minek okozzak csalódást? Na, most hogy ha azt hiszik, hogy én- Nem, ezt őszintén mondom, nem valamilyen szabadkozással. Egy vagy két nyelvvel foglalkoztam volna, akkor valószínűleg ezt az egy vagy két nyelvet elég tisztességesen beszélném. Az a realitás, hogy ami a beszédet illeti és egy olyan tudást, ami akármikor előjön, az az egykori szakom, a német. Tehát én a németre merném azt mondani, hogy ha két hónapig nem beszélek németül, vagy ha közben más nyelvekkel foglalkozom, hogy azt akkor is tudom kapcsolni.

[00:26:24](#)

Egyéb nyelvekkel úgy vagyok, hogy sajnos nem nagyon gyakorlom, beleértve a finnt sem. Kell hozzá néhány hét, vagy egy hónap, amikor aztán ez így aktivizálódik. De van, amikor elfelejti az ember a nyelvet. És ez a finnre is érvényes sajnos. Én egyszer két vagy három hónapig Leningrádban voltam ösztöndíjjal és oroszul kellett nyilván egész idő alatt beszélni és akkor elutaztam Karéliába és ott finnekkel is találkoztam. És borzalmas nehéz volt finnül megszólalni, mert én sokkal jobban tudok finnül, mint oroszul, de akkor minden oroszul jutott eszembe.

[00:27:02](#)

Szóval, ha kicsit rákészülök és van egy kis felkészülési időm, akkor a finnel, az oroszsal és az észttel elboldogulok. És hát olvasási szinten azokat a nyelveket, amik hát kellenek a

finnugrisztikához, hát angolul tudok olvasni. A francia is elmegy, az egy kicsit nehezebben. Svédet, azt sokat tanultam. Említettem Lakó professzort, aki a finnugor tanszék vezetője volt, és aki próbálta a pályámat egyengetni, ő a svéd nyelvnek valami, hogy mondjam, valami magyarországi megbízottja volt ő.

[00:27:41](#)

Ő viszont tényleg kiválóan tudott nyelveket. Akármikor finnül, svédül, észtül hibátlanul és folyékonyan beszélt és rendszeresen kapta Svédországból a nyelvművelő meg a svéd nyelv ápolásával foglalkozó szervezeteknek az anyagait. És én voltam az egyetlen svéd tanítványa, én többször voltam egyetlen tanítvány, a svédet szerettem, de beszélni azt most már végképp nem tudom, de olvasni nem jelent semmi problémát.

[00:28:11](#)

És a skandináv nyelvek annyira közeli rokonok egymással, hogy ezt lehet a [Brigi is?] megerősíti, a norvégot úgy 80-90%-ban ki lehet találni a svéd alapján tehát azzal is el lehet boldogulni. Sajnos a finnugrisztika az olyan terület, hogy elég nehéz rajta egy kicsit komolyabban elindulni. Én a világért sem akarom egyik másik szakot sem bántani, miért bántanám, mindegyik fontos, szép tudományterület. De mondjuk, a finnugorból nem lehet úgy elindulni, hogy az ember olvas egy kicsit angolul és akkor tud magyarul, és akkor már most, én most dolgozom és témákat fogok kidolgozni. Ha egy picit is komolyan akar valaki finnugor nyelvészettel foglalkozni, akkor kell hozzá egy finnugor nyelv, amivel foglalkozik, mert akkor mivel foglalkozik, ha nem tanul meg valami kisebb nyelvet?

[00:29:09](#)

De hogy hozzáférjen az alapvető irodalmához, ahhoz kell az orosz, kell a német, kell a finn, szóval nagyon nehéz elindulni. Nagyon nehéz elindulni finnugorból. Ha például csak a nyelvi feltételeket veszem számításba, általános nyelvésznek könnyebb lenni, tehát angolul mindent megtalál az ember vagy magyar nyelvész is és névtanos is, és így tovább. Szóval elég nehéz terület. És én azt hiszem, ugyanígy van egy másik terület, az altajisztika. Amikor itt a doktori programok elindultak és hát a programok vezetőinek össze kellett állítani a feltételeket, én először csodálkoztam, hogy az altajisztikán, ott három meg négy nyelv ismeretét írják elő, hogy az kellett. Az altajisztika is egy ilyen terület. Szóval az összehasonlító nyelvészet nagyon nehéz.

[00:30:00](#)

Szóval azért kellett nekem is sok mindenbe belefogni, hogy legyen valami esélyem ezeken a területeken. Ugyanakkor egy magyar ember számára én azt hiszem, hogy a finnugor jó esélyeket ad, hiszen az egyik legfontosabb finnugor nyelvet anyanyelvi szinten tudják. Mit mondjanak a németek, aki ezt mondja [...]?

[00:30:26](#)

Sipőcz Katalin: Meglehetősen szerényen válaszolt Tanár úr is erre a kérdésre, mert azt hiszem, hogy sokan örülnének, hogyha egy hónap után mondjuk, olyan szinten tudnánk aktivizálni ezeket a nyelveket, mint Tanár úr, amilyen szinten Tanár úr ezeket aktivizálja. Én emlékszem, hogy az előadások során az uralisztika előadáson, aztán finnugor szakon, általános nyelvészen, uralisztikán is többször hozott Tanár úr példákat mindenféle úgynevezett egzotikus nyelvekből. Szuahéli, kecsua és egyebekből. Most ezeket a nyelveket tanulmányozta-e Tanár úr vagy általános nyelvészeti tanulmányokból ragadta ki ezeket a példákat?

[00:31:03](#)

Mikola Tibor: Nem, ezeket egy kivétellel általános nyelvészeti, tipológiai munkákból emeltem ki és természetesen nem jutott eszembe, hogy én kecsuát vagy egyebet, szuahélit. Bár nagyon érdekes egy nyelvtan a szuahéli, például azt átlapoztam, van is szuahéli nyelvkönyvem, de ez inkább csak egy kuriózum, én soha nem vettem a fejembe, hogy szuahéliül tanuljak. Egyetlen egy nyelv volt, amivel bizonyos értelemben kivételt tettem, ez pedig a maláj-indonéz nyelv volt. Azért is szoktam az órákon, ebből talán többször példákat hozni, de ez összefügg azzal, hogy van egy ilyen gyenge pontom, egyfajta hobbi, a rádiózás, ami azt jelenti, hogy távoli adókat próbál az ember meghallgatni és próbál nekik levelet írni és választ kapni tőlük, amelyben igazolják, hogy valóban az ő adásukat hallottam és Indonézia az egyik legérdekesebb ország. Rengeteg rádióállomás van és én a fejembe vettem, hogy indonézül fogok levelet írni és ezért indonézt valamennyire azt igyekeztem megtanulni.

[00:32:15](#)

Persze van úgy, hogy hát az embernek egy kis gyakorlata van és nem valami idegen nyelvcsaládba csöppen bele. Életemben nem jutott volna eszembe, hogy én albánul tanuljak, soha nem is fogok. Egyszerre így minden áron írni akartam egy albán rádió állomásnak és akkor három napi munkával, nyelvtant átnéztem, a szótárat átnéztem és akkor három napi munkával egy olyan fél oldalas levelet albánul megszerkesztettem. És akkor válaszoltak valamit albánul. Úgyhogy ez egy játék. Ez egy türelemjáték. Na, most hogy lehet ezt összerakni, vagy ragozni a szavakat. De nem, semmilyen egzotikus nyelvet, az indonézt kicsit leszámítva, de azt se komolyan csak, hogy leveleket tudjak írni és leveleket [...]

[00:33:04](#)

Sipőcz Katalin: Tehát még mindig a nyelveknél maradva, de már a finnugor nyelveknél, a kis, tehát hogy a nagyobb finnugor nyelveket ugye tudjuk beszélni. Könnyebben van lehetőség arra, hogy finnül, [...], vagy akár mordvinul is beszéljek. Viszont szamojédül vagy obi-ugor nyelveket beszélni már nehezebb. Volt-e a Tanár úrnak erre lehetősége? Ugye itt a hallgatóknak érdemes talán elmondani, hogy nyelvterületre kijutni lehetett a század elején, a század első évtizedeiben, a múlt század végén, és csak az utóbbi években. Viszont a Tanár Úr pályájának kezdete és hát jelentősebb része idáig arra az időszakra esett, amikor nem lehetett

kijutni olyan területekre, ahol szamojéd, obi-ugor vagy akár zürjén, votják és ilyen hasonló nyelveket beszéltek. Tanár úrnak volt-e lehetősége használni valamelyik úgynevezett kis rokonnyelvet?

[00:34:00](#)

Mikola Tibor: Hát arra soha nem törekedtem, nem is kaptam ilyen képzést, hogy én mondjuk nyenyecül vagy nganaszanul vagy osztjákul beszélni próbáljak. És én azt hiszem, hogy egyébként se volt általános, hogy akik egy nyelvnek akár a specialistái voltak, hogy azt a nyelvet gyakorlati nyelvként próbálták volna elsajátítani. Újabban ez megváltozott, de hogy a cseremisze visszatérjek, hát a cseremisze nyelvnek világszerte egyik legjobb ismerője volt Beke Ödön professzor, aki cseremisze nyelvvel töltötte élete legnagyobb részét, és aztán idősebb korában végre eljutott cseremiszekhez és velük, tőlük gyűjthetett anyagot és hát még ő se tudta a cseremisze nyelvet használni a gyakorlatban.

[00:34:54](#)

Hát, amikor kérdezgette ott az informánsokat, hogy hogy van fej, szem, stb, így mutogatta az illető, hogy ez meg ez, és akkor így próbálta a válaszokat. Tehát kérdezni ő sem tudta, csak oroszul. Nem, ezt nem hiszem, hogy-, nem is próbáltam soha beszélni. Nyenyec órán voltam, lehet, hogy ez félreérthető. Volt egy-két alkalom, amikor én ezzel eldicsekedtem, de ez nem az én dicséretem, hanem a nyenyecül tanuló hallgatóknak az anyanyelvi tudatlansága és nemtörődomsége volt. Szóval voltam úgy nyenyec órán Leningrádban, hogy a hallgatókat nem is érdekelte meg, nem is nagyon tudták az anyanyelvüket. Én legalább a ragozási, mondatokat csinálni nem igen tudok, nem próbáltam, de azt hiszem, hogy hiába is próbálnám.

[00:35:46](#)

Amikor ott ragoztatni akarta őket, és különféle szóalakokat kérdezett a tanár és senki nem válaszolt, akkor előfordult, hogy én súgtam, hogy ezt akkor hogy kell csinálni. De azok egyszerű lokativuszi esetek és így tovább. Beszélni sajnos nem [...] Ez most már másképpen van, tudom. És ez nagyon öröndetes és hát épp nálunk Szegeden meg a gyakorlati képzés is előtérbe került. A morvint tudnám említeni, de a [...]

[00:36:18](#)

Sipőcz Katalin: És Tanár úr nem szeretett volna ki menni mondjuk [...] Szibériába(?), mert ma már van rá lehetőség, hogy expedíciókra eljussunk. Oda hát nyilván az '50-es, '60-as, '70-es években ez még legfeljebb csak ilyen álmokképként merülhetett fel, hogy kiutazni egy expedícióra, Tanár úr álmodott-e ilyesmiről[...]?

[00:36:38](#)

Mikola Tibor: Hát én éppen elmehettem volna, ha akartam volna, csak gyenge oldalamról én nem tudom, hogy itt ennyi kedves kolléga előtt érdemes-e beszélni, hogy mondjam csak. Én,

ahogy olvastam ezekről az utakról, az ottani körülményekről, ételekről, higiéniaról, egyebekről és ismervén saját magamat, én egyszerűen nem mertem elmenni, pedig volt lehetőségem és lehet, hogy számárság volt.

[00:37:16](#)

Volt egy kapcsolatom. Nagyon nehéz Oroszországból, most is nehéz könyveket beszerezni és én egyszer azt vettem a fejembe, hogy a *Filatéliai Szemlébe* valamiért belenéztem, már nem tudom, miért és ott óriási listák voltak. Bélyeget cserélnék, bélyeget cserélnék, bélyeget cserélnék. És a legtöbb Oroszországból voltak. És egyszerűen nézem, Salekhardból akar valaki bélyeget cserélni. Én ugye nem gyűjtök bélyeget, de én megírtam az illetőnek, én szívesen bármit megveszek neki, ő pedig a maga részéről küldjön nekem olyan könyveket, amik ott jelennek meg és a szamojéd nyelvekről meg általában az uráli témákról szólnak. Nagyon lelkes filatelista volt, nem az én bűnöm(?), de időnként a salekhardi könyvtárból is ellopott könyveket.

[00:38:11](#)

És sajnos, szóval idáig süllyedt a dolog. És azt elküldte bélyegekért. És na, ő meghívott oda. Egyébként nagyon derék férfiú volt, most is dolgozik, ezt az egyik szibériai kollégától hallottam, a rádiónál dolgozott Salekhardban, ott volt szerkesztő. Újságíró is volt, és annyira fellelkesült, aztán megkérdezte, minek ez nekem és akkor levelezgettünk és akkor elkezdte érdekelni ezt az újságot. Egy nagyon fogékony, érdekes, szimpatikus fiatalember volt. És akkor kért tőlem könyveket, irodalmat és írt egy könyvet. Azt hiszem az volt a címe, hogy a *Рыцарю Севера – Az Észak Lovagjai*, megírta azoknak a kutatóknak a történetét oroszul, akik ott az Urál vidékén kutattak. És ehhez tőlem szerzett forrásanyagot. Ha jól emlékszem, akkor ő volt az, aki azt is, hogy a Castrén amerre járt, azt az útvonalat igyekezett bejárni.

[00:39:13](#)

Szóval az érdeklődés is fölkelte benne az uralisztika iránt. Többször hívott, menjek el hozzájuk, vendégül lát, menjek el Salekhardba, ezzel nem szoktam dicsekedni, most is restellem, nem, valahogy nem mentem el. Tudom, hogy nagyon [...]. De én azóta nem is próbáltam meg. Persze más nem, ez az egy lehetőségem volt, de ő többször is hívott. Egyetlen egyszer találkoztam vele, amikor Syktyvkarban volt a zürjének földjén a Finnugor Kongresszus, talán '85-ben? Nem tudom már pontosan. És nagyon hosszú, fárasztó út volt, emlékszem. Hajnalban kellett menni különgéppel, nem tudom **[ugrik a felvétel]** ott volt.

[00:40:02](#)

És késő este volt, mire ott minden elrázódott, ki hova megy, és amikor már hála istennek ez a nap is elmúlt és akkor most szépen pihenni fogok, akkor csengettek. És akkor ki volt? Ez a salekhardi levelező barátom volt, aki jött és akkor nagyon megörültünk természetesen. Hozott, besózott ekkora nagy, nem tudom, mi volt a halnak a neve, hogy ezt nyugodtan elvihetem és semmi baja nem lesz. Akkor elhívott az étterembe, akkor a vacsor-, ott akkor

találkoztam vele egyedül Syktyvkarban és nem is tudom ki mondta, hogy most Tyumenyben dolgozik a televíziónál. Úgyhogy ezen a területen, Omercsuknak(?) hívják.

[00:40:52](#)

Sipőcz Katalin: Idáig főképpen a tudományról esett szó, igaz, hogy másról is, esetleg egy kicsit beszéljünk az oktatásról is. Tanár úrnak, hogyha választani kellene, mi áll a szívéhez közelebb? A tudomány művelése vagy a hallgatók okítása?

[00:41:12](#)

Mikola Tibor: Hát a kettő valahogy nagyon összefügg egymással, mert ha az ember nem próbálja meg a tudományt követni, akkor egy kicsit rossz lelkiismerettel áll a hallgatók elé, hogy most, amit én mondok nekik az talán, hát nem az, amit mondanom kellene, mert ezt már másképp csinálják. Az biztos, hogy a tanítás számomra nem volt idegen, és hogy amikor Pestre mehettem volna kutatóintézetbe, én nem akartam elmenni. Hát abban nem csak az volt benne, hogy én megszoktam Szegedet és Pestet nagyon fárasztó városnak tartom, annak ellenére, hogy szülővárosom. De én valahogy nem hiszem, hogy hosszabb távon jól éreztem volna magamat, hogy én ülök a szobámban és hol a saját, hol a kollektív munkát csinálom. Tehát én mindig szívesen tanítottam, úgyhogy [...]

[00:42:15](#)

Sipőcz Katalin: És tanítási formának melyik tanítási formát kedvelte vagy kedveli jobban a tanár úr? A nagyobb plénum előtt tartott előadásokat vagy az egy-két főnek tartott műhely jellegű, műhelymunka jellegű szemináriumokat?

[00:42:32](#)

Mikola Tibor: Hát én azt hiszem, hogy itt most, ha mérlegelni kellene, hogy melyiket szeretem jobban, hát nyilván az inkább olyan műhelyszerű foglalkozásokat, amik olyan értelemben tényleg műhelyszerű foglalkozások, hogy akik részt vesznek rajta, azokon látom, hogy szívesen és maguktól csinálják, és ez nem egy kötelező feladat, amit most nekik végre kell hajtani. Nem sokszor fordul elő még hosszú évek alatt sem, de azért több tanítványom volt, aki nem azt nézte, hogy most sok-e a feladat vagy nem sok, hanem talán még többet igyekezett kapni annál, mint ami egyáltalán kötelező volt.

[00:43:21](#)

Szóval az olyan műhelymunkát, ahol valamilyen okból az azon részt vevő néhány ember szívvel-lélekkel csinálta. Az viszont nagyon rossz és hát sajnos erre is van példa, amikor valamit mondanom kell, de tudom, hogy, akik hallgatják, nem érdekli őket különösebben, de el kell mondani, mert ez a feladatom. Van ilyen is, meg olyan is.

[00:43:48](#)

Sipőcz Katalin: Ez is a szakma velejárója. A jelenlévők talán azt nem tudják, hogy Tanár úr nem csak a Finnugor Tanszék vezetője, ugye? Mikortól kezdte[...]?

[00:44:00](#)

Mikola Tibor: Én azt hiszem, hogy 25 éves jubileumot '74-től...

[00:44:05](#)

Sipőcz Katalin: '74-től a Finnugor Tanszék vezetője, hanem a Bölcsészkaron jelentősebb szerepet is betöltött. Két ciklusban volt a Tanár úr a Bölcsészkar tudományos dékánhelyettese, és ezután pedig két ciklusban volt a Bölcsészkar dékánja. Ha jól emlékszem az első '84-től '87-ig volt, akkor voltam én is hallgató. A második pedig '89-től '92-ig. Én úgy gondolom, hogy ez egy elég nehéz időszak volt, ez a '80-as évek az egyetem életében és a Bölcsészkar életében is.

[00:44:40](#)

Ahogy visszaemlékszem, márpedig elég jól emlékszem, mert én akkor voltam hallgató, ez az időszak volt az, amikor a KISZ elkezdett halódni, a hallgatók elkezdtek egy kicsit mozgolódni, megalakult a hallgatói érdekképviselő, vagy a HÖK-nek az elődje, HKR, azt hiszem valami ilyen rövidítése volt akkor még. Voltak-e nehéz pillanatai ilyenkor Tanár úrnak? Kellett-e hozni nehéz döntéseket, beleszólt-e a politika, akkor jobban az ilyen dolgokba?

[00:45:12](#)

Mikola Tibor: Igen. Hát ez elég szomorú, hogy én ennyi ideig hol dékánhelyettesként, hol pedig dékánként dolgoztam, mindent egybevetve 11 évem ment el arra, és hát amellet elég nehéz volt még a tanszéken is elvégezni a munkát, ami egyébként is rám hárult, és amellet még a tudománnyal is megpróbálni valahogy foglalkozni. Most már más idők járnak. Ezt most azért mondom, mert én belőlem jelenleg holt biztos, hogy soha nem lenne se tudományos dékánhelyettes, dékán még kevésbé lenne, mert megváltozott maga az a rendszer, ahogyan itt a vezetőket kijelölik.

[00:46:00](#)

Hát a legrégebbi időkben, hát ezt mindenki tudja, úgy lett valaki vezető, hogy a pártbizottság megnézte, hogy kit kellene vezetőnek megtenni, és akkor a kari tanács megszavazta, meg az egyetemi tanács. Ez később változott, később az volt a rendszer, hogy ha új dékán kellett, akkor a kar összes dolgozója titkosan szavazott arról, hogy ő kit szeretne dékánként látni. És akkor a titkosan leadott szavazatokat összeszámolták és akkor, aki a legtöbb szavazatot kapta,

azt megkérdezték, hogy vállalja vagy nem vállalja, ha nem vállalta, akkor mentek lefelé a listán.

[00:46:44](#)

Manapság pedig úgy lesz valaki dékán, hogy kiírnak egy pályázatot, ki óhajt dékán lenni, és akkor, aki dékán szeretne lenni, az bead egy pályázatot és akkor meg kell írni, hogy mit csinálna, milyen főbb elképzelései vannak. Biztos, hogy ez a legjobb, ez a legmodernebb, leghatékonyabb mód is. Véletlenül se próbáljon meg ebben senki iróniát felfedezni. Kiváló dékánokat adott ez a rendszer a Bölcsészettudományi Karnak, de az egészen biztos, hogyha nekem pályázni kell, hogy én dékán kívánnék lenni és beadom a pályázatomat, holt biztos, hogy soha nem pályáztam volna meg semmilyen dékáni vagy dékánhelyettesi tisztséget.

[00:47:27](#)

Amikor először '84-től '87-ig egy hároméves ciklust töltöttem, akkor az akkori rend szerint kijelöltek és megszavaztak. Amikor másodszor '89-től '92-ig voltam dékán, akkor az a rendszer érvényesült, hogy a kar dolgozói, titkosan szavazott mindenki, tehát nem csak a professzorok meg a tanácsstagok, bárki, mindenki szavazott, hogy kit szeretnének dékánnak, és mivel az jött ki a szavazásból, hogy hát **[hang kimaradás]**

[00:48:00](#)

[...] mint én. Két tulajdonképpen két dolog van, ami eszembe jut, az egyik az, hogy ahogy Kati jól mondta, hogy a KISZ-nek a széthullása, meg a halódása, ami együtt járt azzal, hogy igyekeztek alternatív szervezeteket-, voltak hallgatók, akik különböző ellenzéki csoportokhoz álltak közel, azoknak a nézeteit képviselték, és itt kellett ilyen viszonyok között, úgy vezetni a kart, hogy ne legyen belőle egyik irányban sem nagyobb konfliktus.

[00:48:41](#)

Kati biztos emlékszik arra is, hogy akkoriban volt egy olyan szisztéma, hogy diákszemléket tartottak. Ez talán két évente volt, évente volt, nem tudom pontosan. Arra emlékszem, hogy '84 július 1-én dékán lettem, ősszel, október elején pedig diákszemlék következett és a diákszemlékre rettenetesen készültek a KISZ-esek, készültek az ellenzéki beállítottságú emberek. És már városszerte híre volt, hogy most a Bölcsészkaron ott valami zűr lesz, valami botrány lesz. Amint később kiderült, a többi felsőoktatási intézményben alig mentek el emberek a diákszemlékre, nálunk a maximum zsúfolásig tele volt érdeklődéssel, más érdeklődőkkel, más karokról is, még a padok között is álltak.

[00:49:34](#)

És hát elég rossz érzés volt ebbe a terembe, akkor ott bemenni és odaülni az elnökségbe. Én nem sok jót vártam tőle, ha lehet így mondani, igyekeztem a dolog komolysága ellenére jópofára venni a dolgot, és valahogyan tűrhető hangulatban lezajlott az egész, megalakult az a

szervezet, amelynek a nevére Kati se emlékszik egészen pontosan, de a mai HÖK-nek az elődjének lehet tekinteni. Tehát egy ilyen hallgatói érdekvédelmi szervezet, tehát ne a KISZ védje a hallgatók érdekeit, hanem megalakult egy külön hallgatói érdekképviselő, éjszakába nyúló vita volt, ott ültek a legkülönbözőbb szervektől, rektortól(?), aztán a rendőrségtől, gondolom én, meg a pártbizottságtól.

[00:50:28](#)

És azt hiszem a dolog azért ment el nagyobb zűr nélkül, mert a végén egy olyan kompromisszumot, amit én már nem tudom, hogy ki javasolt az volt, hogy jó, alakuljon meg ez a szervezet, de mondja azt, hogy a KISZ politikai irányítását elfogadja. És akkor létrejött egy ilyen hallgatói érdekképviselői szervezet. Én úgy, ahogy megnyugodtam és akkor másnap értesültem róla, hogy egyes kemény elvtársak följelentettek a pártbizottságon, hogy a dékán itt utat nyit az ellenforradalmi erőknél és megalakult egy szervezete és vizsgálatot kértek, de hát akkor már nem [...] azért, hogy itt ilyen vizsgálatokat kellett lefolytatni. Végül elsimult az egész dolog, és tulajdonképpen nekem ez az új szervezet olyan értelemben csalódást okozott, hogy rettentő lelkesen kezdték el a munkájukat.

[00:51:29](#)

Szinte minden ügyben három-négy ember próbált valamit csinálni, és aztán egy fél év-egy év alatt valahogy úgy kifulladt az egész és elcsendesedett. Ez volt a legnagyobb konfliktus, ami ezalatt az idő alatt adódott. Ha pedig most már itt a kari struktúrára meg a képzési struktúrára gondolok, akkor alakult egy újabb... Most lehet, hogy az időket össze fogom keverni, de az egyszakosság az később jött be, ugye? Azt hiszem, hogy...

[00:52:10](#)

Sipőcz Katalin: Hát én nem tudom pontosan. '92[...]

[00:52:12](#)

Mikola Tibor: Az később jött be. Tehát az első ciklusban ez a politikai feszültség volt az, ami nagyon kényessé tette, nemcsak az én, hanem minden egyes kari vezetőnek a szerepét. Hát a második ciklus az '89-től ugye '92-ig, akkor rengeteget szavaztak, alig volt olyan hét, hogy ne szavaztak volna rólam meg másokról. Én nem akartam még egyszer dékán lenni, akkor Kristó professzor úr vette át a dékánságot tőlem '87-ben és három évre elvállalta '90-ig, de két év után, én már nem tudom, hogy miért, tényleg nem tudom, két év után visszaadta, hogy nem vállalja.

[00:52:54](#)

És hát akkor csinálták a „ki legyen a dékán,” és akkor én egy évre elvállaltam, hogy azt az egy évet elvállalom, amit a Kristó professzor nem hajtott végre és akkor utána álljon be megint egy rendesebb ciklus. Ezt tartott '90-ig, '90-ben már a rendszerváltás az ugye akkor

volt, hogy az első szabad választások valamikor májusban. Akkor volt ez a szavazás, hogy a kar dolgozói szavaztak titkosan arról, hogy ki legyen a dékán, és emlékszem, hogy hát az első helyre én kerültem, a második helyre, pedig szegény, meghalt azóta, Grezsa Ferenc, az Irodalomtudományi Tanszékről, az Újkori Magyar Irodalmi Tanszékről.

[00:53:40](#)

Akkor én megkaptam két évre a dékáni megbízást, mert semmiképp nem akartam egy másik hároméves ciklusnál többet elvállalni. Igen ám, de hogy engem megválasztottak, akkor utána jött az, hogy új kormány és akkor jött az, hogy most a régi káderek megbízhatók, hogyan lettek azok, amik lettek, tehát egy ilyen tisztulási, tisztítási, nem tudom, hogyan nevezzem. Függetlenül attól, hogy kit miért választottak meg, hogy választottak meg, minden vezetőnek állnia kellett egy próbát, hiába volt érvényes megbízása, még egyszer előterjesztették és még egyszer titkosan szavaztak róla a karon is meg az egyetemen is.

[00:54:26](#)

És hát akkor volt, aki elcsúszott ezen a próbán, például az egyetem akkori rektora, Csákány Béla matematikus professzor, ő nem kapott bizalmat és kénytelen volt a rektori megbízatását visszaadni. Hát engem megszavaztak másodszor is, úgyhogy így aztán maradtam dékán. Most ebben az időben, ami ezzel még így összetartozott, tehát egyrészt ez a bizalmi kérdés, ami az egész egyetemen így végig vonult, és ami engem is érintett. Ez volt, akkor, ami nagyon előtérbe állt és ilyen politikai töltete volt, hát voltak itt a marxista tanszékek, amiket akkoriban már rég nem marxista tanszéknek, hanem társadalomelméleti vagy milyen... Mik voltak akkor? Tanszéksoportnak hívtak.

[00:55:18](#)

Mi legyen a marxistákkal? Ki maradhat itt, ki nem maradhat itt? Aki itt maradhat, azzal mi legyen, hova kerüljön? És emlékszem Róna-Tas András volt az altajisztika professzora volt a rektor. Nagyon higgadtan és okosan és emberségesen csinálta ezeket a dolgokat és hát ehhez próbáltak a karok is segíteni. Akkor minden oktatóról, aki ezeken a volt marxista tanszékeken dolgozott egy néhány szakértőtől kértek véleményt, szakmai véleményt meg egyáltalán a pályafutásáról véleményt.

[00:55:59](#)

Ezek megjöttek, volt, aki ellen nagyon elmarasztaló volt. Különbözők jöttek, hát az emberek is különbözők voltak. Akkor utána minden egyes emberről szavazni kellett megint csak titkosan, hogy akkor ismervén azt a véleményt, amit a rektor szándéka szerint egy független, elfogulatlan bíráló bizottság adott róla, hogy ennek alapján bizalmat kap-e és marad-e itt tovább az egyetemen, vagy nem marad. Akkor többen el kellett, hogy távozzanak.

[00:56:33](#)

És a másik kérdés pedig az volt, hogy mi legyen ezzel az egész társadalomelméleti csoporttal, és hát az kristályosodott ki, hogy ilyen formában erre nincs szükség, és el kellett osztani a karok között. Akkor kapta meg a Bölcsészkar, a Filozófia Tanszéket és a Szociológiai Tanszéket. Úgy nagyjából ennek a jegyében, így ezek a politikai természetű kérdések lezajlottak, és akkor volt az, ami pedig az oktatást váratlanul némileg és nagymértékben fölborította, hogy a pesti egyetem puccsszerűen minden jóváhagyás meg egyeztetés nélkül bevezette az egyszakosságot és egy szakra hirdették meg a felvételeiket.

[00:57:16](#)

Természetesen rendkívül népszerű lett az ELTE ezen keresztül. És akkor a vidéki egyetemek nemigen tehettek mást, mint hogy lóhalálában, hát át kellett állítani a képzési rendszert, új tanterveket kidolgozni. És akkor mi is áttértünk az egyszakos beiskolázásra és a felvételiztetésre. Ezzel ment el rengeteg idő, aztán akkor volt a kreditrendszerre való áttérésnek az első kísérlete, hogy ezt itt véghez vigyük. És kicsit meglep, hogy mi úgy azt hittük, hogy úgy lényegében megcsináltuk és most én nem tudom, hányszor derült már ki, hogy még mindig fogalmunk sincs a kreditrendszerrel, de most jön majd egy legújabb kreditrendszer kidolgozás. Erre ment el a kari vezetőknek az ideje.

[00:58:10](#)

És még egy harmadik pontot megemlítenék, ebben az időben sikerült kialakítani szerződéses együttműködést amerikai egyetemekkel, akik ide hallgatókat küldtek dolláros tandíjért és néhány évig a Bölcsészkar volt az egyetem leggazdagabb devizával rendelkező egysége, mert a deviza egy része nálunk maradhatott és a TTK-nak hiába volt rengeteg pénze az úgynevezett szerződéses munkákból, ebből egyedül nekünk volt bevételük. Ennek a kiépítése is elég sokáig tartott. Ez egyébként megszűnt azóta. Nem azért, mert nem én vagyok a dékán, hanem azért, mert akkor Magyarország érdekes volt a '80-as évek végén, meg a '90-es évek elején. Ma már nem érdekes az amerikaiaknak, és ha jól tudom, ezek a szerződések azóta javarészt megszűntek.

[00:59:06](#)

Sipőcz Katalin: Azt hiszem, hogy nehéz periódusok voltak ezek a dékánsági évek, de az utána következő évek finnugor tanszékvezetőként sem lehettek egyszerűek, mert akkor következett a tanszékek akkreditálása és a szegedi finnugor tanszék volt évekig az egyetlen, amelyik a finnugor nyelvtudományon belül akkreditációs jogot kapott. Tulajdonképpen a Tanár úrnak volt az érdeme. Most az átalakításokkal kapcsolatban még azt szeretném kérdezni, hogy itt az altajisztika tanszék is közben főszakká vált, tehát ötéves képzésűvé, aztán az általános nyelvészet is követte. Tanár úr nem gondolta-e, hogy a finnugor tanszéken is ilyen változást kellene végrehajtani?

[00:59:50](#)

Mikola Tibor: Igen, a tanszékvezetés kapcsán annyit röviden megemlítenék még, hát az előbb kiderült, hogy '74-ben lettem tanszékvezető. Hajdú Péter volt addig a tanszék vezetője, akkor átkerült Pestre és a Nyelvtudományi Intézetnek lett az igazgatója. Akkor majdnem újra kellett építeni a tanszéket, mert a Hajdú Péterrel elment a kutatócsoport. Aztán volt, aki külföldre ment lektornak és vissza se jött, Labádi Gizella. És én azt érzem talán a legfontosabb eredménynek, ha eredményről egyáltalán beszélni lehet, hogy azóta a tanszék úgy állt a saját lábára, hogy nem kellett importálni máshonnan tanárokat, hanem a tanszék saját egykori hallgatói azok, akik itt most már a munkának a zömét el tudják látni. Tehát itt helyileg kialakult a mai oktatói és kutatói gárda.

[01:00:48](#)

Egyébként az altajisztika sokáig a Finnugor Tanszék keretében működött, mint egy ilyen tanszéki csoport, és én nem is tudom pontosan, hogy mikor vált ki és lett önálló egységgé. Most amikor az új rendszerű doktori képzés beindult, ez '93-ban volt, akkor valóban egyedül a szegedi Finnugor Tanszék nyerte el azt a jogot, hogy doktori képzést folytasson, és doktori címet adjon. Aminek az oka az részben abban kereshető, hogy a pesti tanszéknek a vezetője egy irodalomtörténész, akinek az irányítása alatt a tanszéken és a nyelvészet minden szubjektív szándéka ellenére kicsit háttérbe szorult, és ők nem is pályáztak évekig, mert úgy érezték, hogy nyelvészekkel nincsenek úgy ellátva. Debrecenben jó szakemberek vannak, Keresztes tanár úr kitűnő ember és mások is, nekik valamiért nem sikerült a pályázatuk, és mai napig sincs Debrecenben ez a képzés.

[01:01:52](#)

Sipőcz Katalin: Az előbb még azt kérdeztem, hogy Tanár úr nem gondolt-e erre hogy át [...] alakult át fő szakká?

[01:01:57](#)

Mikola Tibor: Ez fölmerült már, amikor a tanszékek vezetői találkoznak egymással, és a lehetőségeket meg a perspektívákat megbeszélik. Én úgy gondolom, hogy abban egyetértés van közöttünk, hogy a finnugor szak felvételének az a legtermészetesebb módja, hogy ha egyéves, általában magyar szakos képzés után választják ezt a hallgatók. És kicsit erőltetett lenne az, hogy finnugor szakos felvételt „A” szakra hirdetni, de könnyen lehet, hogy belekényszerül a finnugor szak is abba, mert fejkvóták megállapítása, ugye az „A” szak szerint történik, a „B” szak ilyen szempontból nem számít annyit, tehát könnyen lehet, hogy „A” szakosként meg kell majd hirdetni, ha a tanszék életben akar maradni.

[01:02:52](#)

Ez nem is annyira, hogy mondjam, a pénzbeli ellátást jelenti, mert olyan sok pénzt nem ad a minisztérium a tanszéknek, annál sokkal többet szerez más forrásokból, hanem egyáltalán a

státusok megőrzése és megtartása. Szerintem ez a jó rendszer, de azt hiszem, hogy ebbe bele fognak kényszerülni a finnugor tanszékek. Mert szóval a motiváció nagyon nehezen alakulhat ki annak alapján, hogy a középiskolában vagy az általános iskolában mit tudnak, mit tanulnak, szóval kell ahhoz, hogy valamiképp mégis megismerjenek egy kicsit részletesebben, és hogy így ébredjen fel bennük az érdeklődés. Nagyon nehezen tudom elképzelni, hogy sokakban a középiskola nyomán valamilyen hajlandóság kialakuljon.

[01:03:40](#)

Sipőcz Katalin: Kicsit távolról, sőt nagyon is távolról kapcsolódik ide a következő kérdés, és azt hiszem aztán lassan én be is fejezem a kérdéseimet, hogy a hallgatóknak is legyen idejük még kérdezni. A sajtóban, rádióban nagyobb publicitást kapnak azok az elképzelések, amelyek szerint a magyar nyelv nem is finnugor eredetű, hanem ilyen-olyan keleti és egyéb gyökerei vannak. Van-e ebben valamiféle felelősségünk és szerepünk nekünk, a Finnugor Tanszéken. Tehát tudjuk-e valamiképpen ellensúlyozni az ilyenfajta elképzeléseket, amelyek egyébként érdekes, még a magyar szakosok körében is néha felmerül. Tehát elsőéves szemináriumok során azért szokták említeni a kollegák, hogy voltak, akik megkérdezték, hogy de hát mi bizonyítja meg, hogy miért pont finnugor eredetű?

[01:04:33](#)

Mikola Tibor: Hát, ha a kérdés arra irányul, hogy többet tehetünk-e azért, hogy itt a közvéleményben, az érdeklődő műveltebb emberek körében kevésbé kapjanak teret ilyen tudománytalan nézetek, biztos, hogy több alkalmat lehetne teremteni előadások, más rendezvények formájában, hogy itt sokan megismerkedhessenek vele. És ezt nem szabad azzal letudottnak venni, hogy hát mi az órákat megtartjuk és elmondjuk.

[01:05:05](#)

Abban az értelemben viszont pesszimista vagyok, hogyha azt gondolná bárki is, hogy itt ha jól összefognak a finnugor kutatóhelyek meg a szakemberek és indítunk egy offenzívát, és soha többet senki nem fog ilyesmivel előjönni. Nem hiszem. Ez mindig volt, ez mindig lesz, de azt hiszem, hogy ezzel együtt kell élnünk. Ezzel nem, ahogy az előbb említettem, ez nem akar defenzívát javasolni, tehát tényleg nekünk is többet kell tennünk. De itt végesek a lehetőségek, hogy mit lehet [...]

[01:05:39](#)

Sipőcz Katalin: Befejezésül még csupán csak annyit kérdeznék, hogy ugye hát azt hallottuk, hogy a Tanár úrnak egy hobbija a rádiózás. Hogy szokott a Tanár úr kikapcsolódni? Mit csinál, hogy ha pihenni szeretne?

[01:05:52](#)

Mikola Tibor: Vagy olvasok és leginkább történelmi témájú regényeket szeretek olvasni. Az elején mondtam, hogy én tulajdonképpen ókori történelemmel szerettem volna foglalkozni. Hát leginkább ókori témájú könyveket, hogyha ilyenekhez hozzájutok, ezeket igyekszem beszerezni, illetve hát a rádiót szoktam hallgatni [...] De hát olyan túl sok szabadidőm sajnos az nincsen.

[01:06:18](#)

Sipőcz Katalin: Köszönjük szépen. És akkor gondolom a hallgatóknak is van kérdése a Tanár úrhoz.

[01:06:41](#)

Kérdező 1: Hát lehetne-e(?) kérdezni? A Tanár urat többszörösen megválasztotta az egész kar dékánnak, ami én szerintem egy nagy áldozat árán is volt, hogy [...] elvállalta mindenképp, hiszen hatalmas energiákat kötött le. Ez az időszak olyan mérhetetlenül nehéz volt, ahogy visszaemlékszem, hogy bizonyára nagyon sok, ha nem is álmatlan éjszakát, de nagyon sok [...] Azt szeretném kérdezni, hogy bár lehet, hogy nehéz is lesz erre válaszolni, hogy milyen vezetői tulajdonságoknak kell meglenni egy emberben ahhoz, hogy ilyen osztatlan bizalmat ébresszen egy ilyen nagy közösségben, mint egy egyetemi kar? Szóval annyiféle ember, érdekcsoport, érdekcsoportok harcai. Mi lehet a titka annak, hogy rendszer semlegesen mindig [...]?

[01:07:39](#)

Mikola Tibor: Hát erre azt mondom, hogy én osztatlan bizalmat, azt nem mondanám, hogy kaptam. Nekem ellenségeim azelőtt nem nagyon voltak és azóta se. Én remélem, nem nagyon tettem szert újabb ellenségekre. Dékáni működésem alatt minden szubjektív jószándékom és merem remélni, hogy tisztességem ellenére van a karon nem egy, nem kettő, de azért három-négynél nem sokkal több ember, aki úgy érzi dékáni működésem alapján, hogy én valamilyen okból fogva egy ellenséges tábornak lettem a képviselője és én meggátoltam őt. És sajnos személyi konfliktusok mindig adódnak és akkor különböző vezetői meg egyéb ambíciók ütköznek össze. És hát egy tanszéknek általában egy vezetője lehet, és akkor valamelyik, akit nem választanak meg, az sértve érzi magát.

[01:08:29](#)

A dékánnak valaki mellett szólnia kell és akkor a másik menthetetlenül adott esetben úgy érzi, hogy őt bántották. Nem tudom. Lehet, hogy a szubjektív jószándékot érezték bennem és hát ezt igyekeztem, ami tőlem tellett meg megtenni, de hát voltak ellenséges érzületek, megnyilvánulások, és ezek a mai napig is elkísérnek. Úgyhogy nem tudok erre [...] mit mondani. És hát köszönöm szépen a kollégáknak és a hallgatóknak, hogy ilyen sokan eljöttek és hogy türelmesen végig hallgatták a fecsegésemet.

[01:09:30](#)

Sipőcz Katalin: Köszönjük szépen.

[felvétel vége]